

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.01.2008, sp. zn. 29 Odo 751/2006, ECLI:CZ:NS:2008:29.ODO.751.2006.1

Číslo: 89/2008

Právní věta:

Není-li v probíhajícím dědickém řízení dosud zjištěn okruh dědiců zemřelého dlužníka, může věřitel podat žalobu proti neznámým dědicům zemřelého.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.01.2008

Spisová značka: 29 Odo 751/2006

Číslo rozhodnutí: 89

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dědictví, Podmínky řízení, Řízení před soudem, Účastníci řízení

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v H r a d c i K r á l o v é k o d v o l á n í ž a l o b k y n ě u s n e s e n í m z e d n e 2 8 . 2 . 2 0 0 6 p o t v r d i l u s n e s e n í z e d n e 3 0 . 1 1 . 2 0 0 5 , j í m ŝ O k r e s n í s o u d v H r a d c i K r á l o v é – o d k a z u j e n a u s t a n o v e n í § 1 9 , § 1 0 3 a § 1 0 4 o d s t . 1 o . s . ř . – z a s t a v i l ř í z e n í „ o h l e d n ě d r u h ě h o ž a l o v a n ě h o “ .

O d v o l a c í s o u d v e s h o d ě s e s o u d e m p r v n í h o s t u p n ě u z a v ř e l , ŝ e z a s i t u a c e , k d y ž a l o b k y n ě v ů b e c n e i d e n t i f i k o v a l a d r u h ě h o ž a l o v a n ě h o – f y z i c k o u o s o b u – j m ě n e m , p ř í j m e n í m a b y d l i ŝ t ě m a n a v í c s a m a d a l a n a j e v o p o c h y b n o s t o t o m , z d a d ě d i c i p o z ů s t a v i t e l i A . E . e x i s t u j í , n e ŝ l o o f o r m á l n í n e ú p l n o s t ž a l o b y v e s m y s l u u s t a n o v e n í § 7 9 o d s t . 1 o . s . ř . , k t e r o u b y b y l o m o ŝ n o o d s t r a n i t p o s t u p e m p ř e d v í d a n ý m u s t a n o v e n í m § 4 3 o d s t . 1 o . s . ř . , n ý b ř ŝ o n e o d s t r a n i t e l n o u p o d m í n k u ř í z e n í , s p o č í v a j í c í v n e d o s t a t k u z p ů s o b i l o s t i d r u h ě h o ž a l o v a n ě h o b ý t ů č a s t n í k e m ř í z e n í . „ Ž a l o b c e v ž a l o b ě o z n a č i l z a ů č a s t n í k a ř í z e n í n ě k o h o , k d o n e m á z p ů s o b i l o s t b ý t ů č a s t n í k e m ř í z e n í a t u d í ŝ n e m ů ŝ e v o b č a n s k ě m s o u d n í m ř í z e n í v s t u p o v a t d o p r o c e s n í c h v z t a h ů . V t a k t o z a h á j e n ě m ř í z e n í n e m ů ŝ e v z n i k n o u t p r o c e s n ě p r á v n í v z t a h , n e b o ŝ z d e c h y b í j e d e n z j e h o z á k l a d n í c h p r v k ů – z p ů s o b i l á s t r a n a s p o r u . “ P r o t o s o u d p r v n í h o s t u p n ě s p r á v n ě ř í z e n í v e v z t a h u k d r u h ě m u ž a l o v a n ě m u z a s t a v i l .

P r o t i u s n e s e n í o d v o l a c í h o s o u d u p o d a l a ž a l o b k y n ě d o v o l á n í , o d k a z u j í c c o d o j e h o p ř í p u s t n o s t i n a u s t a n o v e n í § 2 3 9 o d s t . 2 p í s m . a) o . s . ř . a c o d o d ů v o d u n a u s t a n o v e n í § 2 4 1 a o d s t . 2 p í s m . a) a b) o . s . ř . , t j . n a m í t a j í c , ŝ e : a) ř í z e n í j e p o s t í ŝ e n o v a d o u , k t e r á m o h l a m í t z a n á s l e d e k n e s p r á v n ě r o z h o d n u t í

ve věci a b) rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolatelka s poukazem na obsah žaloby zdůrazňuje, že A. E. (žalobkyní tvrzený dlužník ze smlouvy o úvěru ze dne 18. 7. 1994) zemřel 13. 2. 1999, přičemž dědické řízení vedené u Okresního soudu v Hradci Králové nebylo pravomocně skončeno, když „dědici v přímé linii dědictví odmítli a jiní dědici, kteří by připadali v úvahu, nebyli dosud v řízení zjištěni,“ s tím, že v době podání žaloby „dotázaný notář nebyl s to vyloučit, že v probíhajícím dědickém řízení další dědici zjištěni budou“.

Přitom akcentuje, že „za situace hrozícího promlčení nároku vyplývajícího z předmětné úvěrové smlouvy“ neměla jinou možnost, než žalované označit výše uvedeným způsobem. Okruh žalovaných tak byl vymezen dostatečně určitým způsobem a identifikace osob na straně žalované (dědiců zemřelého A. E.) mohla být doplněna přesnými osobními údaji poté, kdy bude okruh dědiců v dědickém řízení určen. Potud dovolatelka odkazuje na závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2000, sp. zn. [20 Cdo 950/98](#), majíc za to, že rozhodnutími soudů nižších stupňů jí byla odňata možnost domáhat se svého práva u soudu.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dovolání žalobkyně je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 19 o. s. ř. způsobilost být účastníkem v řízení má ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

Podle ustanovení § 103 o. s. ř. kdykoliv za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

Ustanovení § 104 odst. 1, věta první, o. s. ř. dále určuje, že jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví.

Způsobilost být účastníkem řízení patří k podmínkám řízení. Soud je proto povinen nejen po zahájení řízení (§ 114 odst. 1 o. s. ř.), ale kdykoliv za řízení (§ 103 o. s. ř.) zkoumat, zda ten, kdo v řízení vystupuje jako účastník řízení, má skutečně způsobilost být účastníkem řízení. Nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, pro který je třeba řízení zastavit (§ 104 odst. 1 o. s. ř.). O nedostatek této způsobilosti jde nejen tehdy, jestliže označený účastník řízení nikdy neměl podle hmotného práva způsobilost mít práva a povinnosti, popř. mu zákon způsobilost být účastníkem řízení nikdy nepřiznával, ale i v případě, že osoba jinak způsobilá být účastníkem řízení před zahájením řízení zemřela (zanikla). Podle § 104 odst. 1 o. s. ř. lze ovšem postupovat jen tehdy, byl-li účastník v žalobě (návrhu na zahájení řízení) řádně označen, takže není důvod k postupu podle § 43 o. s. ř. (srov. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 65-66, a v rozhodovací praxi soudů např. důvody rozhodnutí uveřejněného pod číslem [29/2002](#) Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Posuzoval-li tedy odvolací soud (a soud prvního stupně) věc z pohledu ustanovení § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř. a naopak nepostupoval-li podle ustanovení § 43 odst. 1 a § 79 odst. 1 o. s. ř., nelze mu ničeho vytknout.

Přesto rozhodnutí odvolacího soudu neobstojí, když tento dotčená ustanovení § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř. nesprávně vyložil.

Jak správně poukázala sama dovolatelka, Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 30. 8. 2000, sp. zn. [20 Cdo 950/98](#), vykládá ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř., uzavřel, že žalobci nic nebrání, aby v případě, kdy nezná jména a adresy dědiců zemřelého, ve shodě se závěry z rozboru a zhodnocení rozhodovací činnosti soudů bývalé SSR ve věcech ochrany vlastnictví k nemovitostem a stanoviska občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu SSR z 27. 6. 1972, [Cpj 57/71](#), uveřejněnými pod číslem 65/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „stanovisko“), podali žalobu proti neznámým dědicům zemřelého.

K argumentaci obsažené ve shora uvedeném rozhodnutí a stanovisku Nejvyšší soud doplňuje, že z označení „druhého žalovaného“ nepochybně vyplývá, že jde o dosud v dědickém řízení nezjištěný okruh osob – dědiců zůstavitele A. E. Ačkoliv spis neobsahuje výslovný údaj o tom, zda zůstavitel pořídil závěť, z tvrzení žalobkyně, podle něhož „dědici v přímé linii“ dědictví odmítli, lze usuzovat, že potencionálními dědici mohou být pouze dědici ze zákona, tj. fyzické osoby (srov. ustanovení § 473 a násl. obč. zák.). Jelikož způsobilost fyzické osoby být účastníkem řízení je vázána na její způsobilost mít práva a povinnosti, která vzniká narozením (§ 7 odst. 1, věta první, obč. zák.) a zaniká smrtí (§ 7 odst. 2 obč. zák.), jsou závěry soudů nižších stupňů o nedostatku podmínky řízení předčasné. Nebyli-li totiž v probíhajícím dědickém řízení dosud zjištěni případní dědicové – fyzické osoby, nelze ani jednoznačně uzavřít, že jde o osoby nemající způsobilost být účastníky řízení; samotná skutečnost, že tyto osoby nebyly (a ostatně vzhledem k nezpochybněným tvrzením žalobkyně ani nemohly být) označeny identifikačními údaji vyplývajícími z ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř., je pro posouzení podmínek řízení ve smyslu ustanovení § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř. nevýznamná.

Jelikož právní posouzení věci soudy nižších stupňů není správné a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl dovolatelkou uplatněn právem, Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

V další fázi řízení bude úkolem soudu prvního stupně především zjistit stav dědického řízení po zemřelém A. E. s tím, že bude-li nadále probíhat šetření ohledně osob, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, potom: a) řízení v předmětné věci do ukončení řízení o dědictví přeručí (§ 109 odst. 2 písm. c/ o. s. ř.) nebo b) „druhému žalovanému“ ustanoví opatrovníka podle ustanovení § 29 odst. 3 o. s. ř. a v řízení bude pokračovat, aniž by ale mohl před vyřešením otázky existence případných dědiců rozhodnout ve věci samé.